

Kuidas Jaapanis lapsi kasvatatakse

E. 1.03.87

Vist ühelgi maal ei hakata lapsi nii varakult karjääriks ette valmistama kui Jaapanis. Kasvatus on seatud nii, et juba peaaegu hällist peale esitatakse lastele rangeid distsipliini-, töö- ja organiseerimismõtteid, õpetatakse oskusi püstitada auahneid eesmärgem ja neid saavutada. Peamist osa selles täidab perekond, eelkõige ema. Niisuguse kasvatusetõhususest kirjutades ei jäta ameerika ajakirjanik märkimata ka selle varjukulgi.

«SMITHSONIAN», WASHINGTON

Kuigi kaheaastane Hiromasa Ito seda veel ei tea, valmistub ta juba üheks oma elu vastutusrikkaks hetkeks — esimese klassi sisseastumiseksamiteks. Ta on juba õppinud muusika saatel mööda klassituba marssima, jälgides põrandal külge kinnitatud rohelist linti, sealjuures teises suunas kulgevatele sinisele, punasele ja kollasele lindile tähelepanu pööramata. Koos 14 lapsega Tokyo kesklinna lasteaiast laulab ta «puhastava muusika» saatel. Teda vaid ühelt poolt läbibipaistva akna kaudu jälgides räägib ema, et see kõik on ettevalmistus eksamiteks. Hiromasal tuleb need õiendada 2—3 aasta pä-

rast, astudes Tokyo prestiižikasse erakooli.

Olles 45 minutit sõitnud elektrirongiga pealinnast lõuna poole Miorennyesse (Yokohama lähedal), jõuab 13-aastane Naoko Masuo koolist koju ja istub laua taha õppima. Tal on seljas ruuduline seelik ja helesinine jakk. Sellist vormi kantakse tütarlastekoolis, kus Naoko õpib seitsmendas klassis. Tüdrukua naeratus näib ütlevat: «Näed, mida olen suutnud.» Kolm aastat (4.—6. klass) tasuta keskkoolis olid Naokol kurnavad: tüdruk tuli koolist, õppis ja läks *yuku*'sse — kooli, kus õpilasi valmistatakse ette eksamiteks. Seal oli ta kolm korda nädalas kolm tundi. Naoko eesmärk oli astuda heasse erakooli ja tal seisis ees raske eksam.

Tema vend Toshihiro pidas mõne aasta eest neile katsumustele hästi vastu ning ta võeti vastu Tokyo eliitkooli. Aasta enne eksamit õppis ta *yuku*'s kaheksa tundi päevas. Praegu käib Toshihiro jälle ettevalmistuskoolis — valmistub astuma ülikooli.

Nii Hiromasa, Naoko kui ka Toshihiro astuvad jaapanipärrast teed mööda suurde tulevikku. Nendega õlg õla kõrval rüüsvad selles kujuteldamatus rahvamurrus tuhanded jaapani lapsed, kellest igaüks tahab astuda prestiižikasse kooli ja

lõppeesmärgina saada head töökohta.

Kuid mitte mingil juhul ei maksa arvata, et kõik need lapsed osalevad sel maratoni-jooksul täiesti iseseisvalt. Igal etapil suunavad ja julgustavad neid emad, kes juba startist peale valmistuvad lõpuspurdi.

«KYOIKU-MAMA», MIDAGI ROHKEMAT KUI KAITSE- INGEL

Pole kahtlust, et iga hea jaapani õpilase (ühtlasi maailma parima õpilase) selja taga on tema ema, kes on üleni lapse õpingutest haaratud. Ta valmistab lastele hommikueine, seisab tundide kaupa järjekorras, et neid eksamikis kirja panna, ootab taas tundide kaupa koridoris, kuni lapsed eksamiga maha saavad. Ta loobub televiisorist, et lapsed saaksid rahus õppida. Õhtul kell 11 valmistab kooli hommikueineks nuudleid. Ta veab lapsed koolist võimlemis- saali, kalligraafia- ja muusikatundi, basseini. Ta aitab tundideks valmistuda, palkab repetiitori ja otsib endale ajutise töö, et *yuku* eest maksta. Mõnikord astub ta «emade klassi», et lisateadmistega aidata lastel teaduste aluseid omandada.

Emad roll laste harimises on saanud niivõrd üldtunnustata-

vaks, et käibele on läinud sõna *kyoiku-mama* («õpetav ema»). Kuid selle tiitliga pole põhjust hoobelda. Paljud jaapani emad ütlevad imestusega: «Teen kõik, mis minu võimuses.» Ja see «kõik» sisaldab väga palju, sest jaapani naistele tähendab emadus suurt tunnustust ja vastutust. Esimene ülesanne on anda lastele korralik haridus. Ent sõjajärgse Jaapani metsik konkurents on veelgi raskendanud ema kohustusi.

«Ema teadvuses on tema isiklikud saavutused otseselt laste akadeemiliste edusammudega», märgitakse USA haridusministeeriumis koostatud ettekandes «Jaapani haridus tänapäeval». «Pealegi hindab ühiskond jaapanlannasid eelkõige nende laste õpiedukuse järgi.»

Naoko ja Toshihiro ema Mieko Masuo on *kyoiku-mama* näidis, kuigi ta ei tunnista oma erilisi teeneid selles, et tema lapsed hästi õpivad. See 46-aastane psühholoogia bakalaureusega koduperenaine on kodus ehtne kaitseingel. Ta heidab õhtul viimasena magama ja tõuseb hommikul esimesena (kell 6). «Ootan, kuni poeg tunnid ära õpib,» räägib Mieko. «Siis vaatan, kas majas on kõik korras. Nii minu kui mehe ema läks alati viimasena magama ja sellega olen minagi harjunud.»

Tavapärane hommikusöök koosneb oasupist, riisist, munadest, juurviljast ja kalast. Seda tehes valmistab ema ühtlasi eine mehele ja Naokole kaasavõtmiseks, pakkides need eri karpi — *bentō*'sse. «Ma ei taha, et minu tütrele

oleks lohakalt pakitud *bentō*,» ütleb proua Masuo Naoko poole piiludes. «Kõik teavad, et see tähendaks halba ema.»

Muidugi ei maksa arvata, et kogu proua Masuo elu möödub köögis. Ta ei jäta vahele ühtegi lastevanemate koosolekut, tunneb hästi kõiki õpetajaid, teab isegi, kuidas on läinud nende endiste õpilaste eksamid. Mieko on valinud oma lastele kooli ja *yuku* ning nüüd kulutab ta palju aega laste koolisaatmisele. «Kahju et lapsed peavad nii palju meelde jätma,» mõtleb ta. «Kuid seda on vaja.» Ükskord tulevikus tahaks ta hakata pool päeva tööl käima, vahest siis, kui eksamid on möödas. «Praegu pean lapsi aitama. Näete, toetangi neid psühholoogiliselt.»

Toshihiro räägib, et just ema oli tegelnud temaga algkoolipäevil ning sisendanud soovi õppida ja töötada. Tema oli pannud poja viiendast klassist peale *yuku*'sse, kuigi poiss oli üritanud mitu korda «poppi teha» ja pärast kooli mängima jääda. Nimelt oli ema maksnud poja õpinguteks palju raha — ligi 12 000 dollarit kahe aasta jooksul enne eksameid. Proua Masuo sõnuti polnud tema naftatööstusest mees *yuku*'t vajalikuks pidanud, sest ta ise polnud seal käinud. Nagu enamik jaapani mehi, tuleb temagi hilja töölt koju ega süvene eriti laste elusse. «Sellepärast läkski nii, et Toshihiro hakkas enne *yuku*'s käima ja alles siis tuli see küsimus päevakorda,» ütleb Mieko Masuo. «Naokoga polnud mingit probleemi.»

(Järgneb.)